

Introspection

Parasha Balak

1 Shabbat Shirim - R. Miller - pg 248

The most surprising event in the episode unfolded in this week's Sidra would seem to be the miracle of a donkey opening its mouth and talking. No parallel is known in history. Were it to happen today, the natural reaction would be at least surprise and astonishment. Yet Balaam seems not to have noticed this singular peculiarity, when he takes up the argument with the donkey as if it were a matter of course for the donkey to speak

3 Altogether, Balaam's behaviour is strange. He was evidently a highly respected personage, as we see from the pains that Balak took to bring him to Moab, the many dignitaries that Balak sent to him, and the honour he was promised when he arrived. Indeed, writes Rashi, his repute was international, all the kings sending him letters requesting his advice. Evidently, Balaam was famed for his sagacity, and the pronouncements of his mouth were taken as the last word.

How, then, could Balaam have agreed to go with the officers of Moab when he knew in advance that he would make himself an object of ridicule? He himself was aware of the consequences as he told them

אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה.

*If Balak would give me his house full of silver and gold, I cannot transgress the mouth of God to do small things or great.*²

4 Rashi comments

על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים ונתגבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות שנחברכו האבות מפי השכינה.

Perforce he revealed that he was in the power of others, and he prophesied here his inability to annul the blessings with which the Patriarchs had been blessed by God.

If he had forgotten, he was reminded once again on the way, but continued nonetheless.

ויאמר מלאך ה' אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק.

And the angel of God said to Balaam, Go with the men, but only the word that I shall speak to you shall you speak. And Balaam went with the princes of Balak.³

2

*And the donkey saw the angel of God, and crouched beneath Balaam. And Balaam's anger burned, and he struck the donkey with the staff. And God opened the mouth of the donkey, and it said to Balaam, What have I done to you that you have struck me these three times? And Balaam said to the donkey, Because you have mocked me. Had I a sword in my hand, then now would I have killed you. And the donkey said to Balaam, Am I not your donkey upon which you have ridden since you first existed until this day? Was I ever wont to act like this to you? And he said, No.*¹

5

Surely any rational man would have reacted in the obvious way and turned back. Why court disaster? Yet even when he had been forced twice to bless Israel, and Balak implored him neither curse them nor bless them,⁴ he tried vainly once again to elicit a curse, only to be dismissed thereafter in ignominy. What were his motives in the whole episode?

6 Avot - ch. 5

Whoever has the following three traits is a disciple of our forefather Avraham; and [whoever has] three different traits is a disciple of the wicked Bilaam. Those who have a good eye, a humble spirit, and a meek soul are among the disciples of our forefather Avraham. Those who have an evil eye, an arrogant spirit, and a greedy soul are among the disciples of the wicked Bilaam (Avos 5:22).

7 עקב עיניו - נוסח - שבת

פרשה עמוקה היא פרשתו של בלעם, ובה למדנו עד היכן מגיע חשבוננו של עולם שלאורו חייב האדם לחשב את דרכיו (כמ"ש כיב עה ב) ואם אינו מחשבו כראוי הרי אפשר שיתעלה עד לשמי מרומים לשמוע את דבר ה' וכה בעת להתגבר כנגד ה', עד שיהיה אבוד לנצח.

יסוד הענין הוא מה שאמרו חז"ל (מכות י ב) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ולמדוהו מבלעם, שכתחילה אמר לו הקב"ה לא תלך עמם ואחר כך הורה לו לך עמם, כי לאדם יש בחירה חפשית לבחור בדרכו. הבא לטהר מסייעין אותו והבא לטמא פותחין לו (שבת קד א).

מה היו חשבונותיו של רשע זה? הלא היה חכם גדול, וביא השקול כמשה רבינו להכרילו, "לא קם בישראל נביא כמשה, אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם" (ספרי, ברכה) יודע את כוראו ומתכוון למרוד בו, כיצד ניתן להכין זאת? כיצד יתכן שאדם עומד כנגד כל הגילויים של מורת רוח ממרומם, ומעיו פנים להמשיך בדרכו?

אלא שהיא הנותנת! חז"ל אמרו (אבות פ"ב, מ"א. ב"ב פ"ב ב) הרי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה והפסד עברה כנגד שכרה. מהו הפסד עברה, הרי זה מובן לנו. זהו קלקול באדם וקלקול בעולם, קלקול בעולמות העליונים והפסד נצחי בעולם הנצח. אבל מהו שכרה של עברה שיש לשקלו לעומת הפסדה? לכאורה, זנהי ההנאה לרצו. להחליף בעולם חולף עולם עומד לעד לעולם, כמ"ש רבינו יונה (בשע"א. י) זהו שכר עברה לאנשים כערכנו. אבל לאנשים המורמים מעם, בעלי ההשגות הגבוהות יותר, שלגביהם גם משמעות הפסד עברה נעלה ונורא הרבה יותר, הרי בה במדה גם שכר העברה גבוה ורוחני הוא. בלעם זכה לשרשרת גילויי השגחה מוחשית ונסים ומופתים והתגלות מלאכים וכאבות נצחיות דוקא בלכתו לדבר עברה, כנסיון להניאו ממנה. וכגסות הרוח שלו,

ברוח גבוהה ונפש רחבה" (אבות פ"ב מ"ב) שלו, נהנה לראות פלאי פלאים אך מתחשבים עמו בשמים, האתון פותחת את פיה, ומלאך ניצב לקראתו, והקב"ה בעצמו מדבר עמו, מי יכול לזכות לכל אלו!

והליפך מצינו באברהם אבינו, הוא שקל שכר מצוה כנגד הפסדה. מושגיניו שלנו ב"הפסדה" קטנים כמדחננו, והיותר על רצונו והנכונות לטורח והעברה על מדותיו. אבל אברהם אבינו ע"ה כשם שמושגיניו כשכר מצוה היו גבוהים לאין ערוך ממושגיו, כך שיקול הפסדה היה נעלה לאין שיעור. הפסד מצוה בפרשת העקידה, למשל, היה בחשבונות שמים. אולי יגרם חלילה חילול השם שיפריע לכל "הנפש אשר עשו" ולכל עבודתו של "ויקרא בשם ה'" כמ"ש הרמב"ם, ועם ישראל לא ייוצר, העם שיקבל את מלכות ה' ותורתו ויביא לגאולת העולם ולחיקונו במלכות שד"י. ולא רק במעשה העקדה, שהיה בו ציווי מפורש, אלא בכל מעשיו של אברהם אבינו ע"ה - הרי חז"ל למרו מאברהם אבינו, שגרולת הנפסח אורחיים מקבלת פני שכינה (שפת כנ"א) הייתה הפסד מצוה גדול מזה, הנה הקב"ה נראה אליו לבקר את החולה, והוא כבגדר עוסק במצוה, ואין הנאה רוחנית, והתעלות רוחנית, ודרגה רוחנית גבוהה יותר. ומגדו באים שלשה ערכיים המשתחיים לאבק רגליהם, ועם אברהם אבינו מצויים שלש מאות ושמונה עשרה ילידי ביתו, וכולם רגילים בהנפסת אורחיים (כמ"ש רש"י בראשית י"א, וירא לוס ויקם לקראתם, מבית אברהם למד לחזר על האורחיים) ומפני "מצוה בו יותר מבשלוח" (קדושין מא) עשה אברהם חשבון שכר מצוה כנגד הפסדה, ובחר לוותר על קבלת פני שכינה כדי לעשות רצון ה' להרבות חסד בעולם, "עשות משפט ואהבת חסד, כי באלה חפצתי נאם ה'".

הרי לפנינו דוגמא של האדם הגדול בענקים (הוא אי"א ע"ה, כמ"ש בבב"ר יד) ששקל שכר מצוה כנגד הפסדה ויותר על עונג רוחני כדי לעשות רצון ה' ומולו בלעם הרשע שכתו בשכר עברה כנגד הפסדה ובחר בעונג רוחני מאשר לעשות רצון ה'. ובגלל שלא עשה חשבונותיו של עולם נאבד מן העולם.

והגר"א ז"ל באדרת אליהו (מהדו"ט פ' בלק, כב ל) כתב, "ז"ל: בעשרה נסיונות נתוסה בלעם הרשע ובכולן לא השגיח בהן... כנגד עשרה נסיונות שעמד אברהם אבינו ע"ה בכולן. ובלעם הרשע עבר על כולן ולא השגיח בהם כלל. ע"כ"ל. והסברתי, שהנסיונות שהיו אצל בלעם היו ההיפך ממש מהנסיונות של אברהם אבינו ע"ה. כי שם היו כל הנסיונות לגרום לו מפריעים ובלבולים בעבודת ה', והוא לא הרהר אחר מדותיו של מקום והתאמץ לעשות רצון ה' בחמימות. ואילו בבלעם היו הנסיונות להפריעו מן השמים כדי שלא ילך כנגד רצון ה' ורמוזו לו וגילו לו דעת עליו, והוא התגבר על נסיונותיו אלו וחזק את עצמו כאמתלאות שונות כדי להוציא לפועל את רצונו כנגד רצון הקב"ה.

ב' פעמים דבר ה' עמו, ואמר לו: לא תאור את העם, כי כרוך הוא. ולבסוף הרשהו לילך רק על מנת לברך. ויחר אף ה' כי הולך הוא, היינו שהוא הולך מתוך כוונה למצוא פתח לקלל, ובשנאתו את ישראל השכים בכורו וחכש בעצמו את אהונו בנריווח הנוכעת משנאת ישראל, כמאמרם ז"ל עליו (סנהדרין קה ה) שנאה מקלקלת את השורה. אחר כך הוצבו מפריעים בדרכו, והוא הכה ג' פעמים את אהונו שחרגה ממנהגה ולא הלכה כרצונו, ולא שת לבו להתכונן על מה צו מפריעים אלו בדרכו. ואז דברה אליו האתון, תופעה מרעישה שאין לה אח ורע בכל ימות עולם, והכיחה אותו על פניו, וגילתה לו שיש דברים בנו, מרוע אינה הולכת כראוי. משום שהוא עצמו אינו הולך כאן כראוי, ועדיין לא שכ בלעם

מדוכו. לאחר מכן המלאך עצמו ירד הדרך לנגדו ויצא להיות לו לטשן על דרכו. אבל הואיל ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, לא ציווהו המלאך לשוב על עקבותיו אלא רמו לו: למה הכית את אתונך. ובלעם עונה "חטאתי, לא ידעתי", ומיד שואל בתמימות יתירה "אם רע בעיניך אשוכה". אבל האדם הוא בעל הבחירה, ומן השמים רק רומזים ומאמתים. והוא נענה "לך עם האנשים", בתנאי שתאמר רק את אשר ישימו בפין. והוא הולך, וירדע ש"את אשר ישים ה' בפי אתו אשמור לדבר", ומשתדל כל העת לעורר קטרוג ומרינס, ומצפה לשוא לכוון את הרגע בו הקב"ה יכונס - לא כדי להוריד את ישראל ממעלתם בלבד, אלא כדי לומר "כלם!" (ברכה ז א תרדיה שלמלי) וג' פעמים נשלחת לו נבואה לתוך פיו ובכל פעם היא רצופה בכרכות ונפלאות, ואזוני שומעות את אשר פיו מוכר, "הנה בוך לקחתי, וברך ולא אשיכנה, לא הביט און כיעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' אלקי עמו ותורעת מלך בו" - והוא ממשך לחפש פרצה, להשיב את הכרכה, להביט און כיעקב. ולאחר שהוא מסיים את הנבואה השלישית בסיכום של "מברכין כרוך ואורוך אורו" ובלק מגרשו כבושת פנים, "ברח לך אל מקומך" - עדיין משתדל הוא לרגע קט - "לכה איצרך", עצה לו כיצד להפקיר את כנות מואב כדי להחטיא את ישראל, משום ש"אלקיהם של אלו שונא זימה הוא" (סנהדרין צג א) ויכנס עליהם ויענישם. הרי לפנינו נביא, "ירדע דעת עליון", שמכון לגרום לאלקיו מורת רוח כביכול בעשיית דבר אשר שונא, רק כדי להפיק את רצונו שלו!

אלא שהמשנה מגלה לנו את הסוד. "עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה, מתלמידו של בלעם הרשע". והיינו, שכאשר בלעם מבקש גילויים עליונים וירדעת דעת עליון, אינו מבקש אלא לגרמיה, להגדיל עצמו, להחשיב עצמו, לנפח עצמו והרוחניות היא אמצעי וכלי שרת למדותיו הרעות.

14 *Eliezer from Sinai*
These were truly Abraham's characteristics. A "good eye," we know, denotes a generous sense of benevolence, a wish to let and help others live, a joy at finding or making the world a bit happier.

15 *Stude in the Parasha*
Kli Yakar expands on this theme as follows: Eliezer tested Rebecca's quality of generosity and kindness only... Our sages stated "If the bride has beautiful eyes you don't have to look further." This cannot be meant literally since it flies in the face of reality. There are plenty of ugly brides with beautiful eyes. What is more! How could the Sages call for an examination of external beauty. Surely "False is charm and vain beauty—a godfearing woman she is to be praised". But what they obviously meant was that one should look for good deeds to test if she had a "beautiful eye," i.e. a generous and kindly disposition and kind heart. For if she looked at people with a kindly and unjaundiced eye then she was undoubtedly endowed with all the other sterling moral qualities. Our sages learnt from the example of Eliezer who tested Rebecca for this quality only, since it is the linchpin of all the others.

18 *Sichos Mussar - pg 241*
This principle that one may not embarrass his fellow man goes even further. Hashem protected the dignity of even a person as wicked as Bilaam who is considered the 'patriarch' of evil (see Avos 5:19 and Rabbeinu Yonah).
Rashi relates that the donkey who rebuked Bilaam died immediately afterwards, so that people would not point to the donkey and exclaim, "This is the donkey that rebuked Bilaam and left him speechless." The humiliation of Bilaam by the donkey remaining alive would not have been in keeping with the dictates of כבוד, human dignity, and so it died.
Consider the קדושה, the sanctification of God's Name, which would have ensued had the donkey remained alive. People everywhere would have pointed at the donkey as testimony to the wonders of Hashem. Indeed this wondrous donkey was created during the twilight of the sixth day of creation. Yet, so as not to embarrass a man, although of such low character, the donkey was not allowed to remain alive. [See in greater detail essay on Parashas Balak.]

To reach an answer, let us refer to a theme of R. Chaim of Volozhin, elaborated by R. Dessler, and mentioned in the chapter on Bereshith of our Sabbath Shiurim, Vol. 1. The theme is the change wrought by Adam's sin in eating of the tree of knowledge of good and evil (עץ הדעת טוב ורע), or as R. Chaim interprets it, the tree of the joining of good and evil, for דעת⁵ he writes has the meaning of association. Before this, good and evil were distinct and separate, but subsequently throughout the world, they became intermingled. In everything there is a mixture of the positive and the negative. As Rambam puts it,⁶ before the sin the conceptions of good and evil did not exist, but only the conceptions of truth and falsehood. In consequence of the sin the clear cut distinction between truth and falsehood became blurred and man's choice then lay between a relative good and a relative evil.

As a result, explains R. Dessler, there has come into existence a sense of proportion, the faculty of weighing one factor of a situation against another. Despair, for instance, arises when negative factors of a situation seem to outweigh positive ones, and optimism when the reverse is the case. In fact, in the same situation one man might be optimistic while another is in despair. The reason is that one of them, or both, are lacking in the sense of proportion, and do not know how to balance correctly the various elements of the situation. Another example of lack of proportion is the person with a photographic memory, who puts too much emphasis on the external form and insufficient on the inner content.

20 And there are those who explain שהם העין as "open-eyed," as Onkelos rendered it. ועל שאמר.. שהם העין - And it is because he said "with the open eye," - ולא אמר - and he did not say "with the open eyes," - שטומא באחת מעיניו היה - that he was blind in one of his eyes.⁵ - למדנו - that we have learned

21 Ethics from Serei - R. Benaim [Perak II]

Reckon the loss that a mitzvah entails, against its reward, and the benefit derived from an averah, a sin, against the loss it brings.

The first obstacle that the evil inclination throws in the path of a person on his way to perform a mitzvah is the thought of what it has to cost. "Think of the time, the effort, the money. How could you?"

Rabbi Judah haNasi's answer is: We cannot deny that observing mitzvah does involve an initial cost. But weigh this against the gain beyond price, the infinite reward that will surely come.

When tempted by a transgression, on the other hand, you have an initial gain. This, too, cannot be denied. There is an immediate pleasure. People use the expression, "ugly as sin." Sin is ugly, but only after the act. Before it is done, it is quite attractive and tempting. If it were not, people would not sin. True, says Rabbi Judah haNasi, it tempts you; it offers you some immediate benefit, some ready profit. But weigh the momentary gain against the infinite loss, the irreparable harm that it brings.

To control the yetzer hara, the evil inclination, this is the key: make a heshbon, a reckoning of what you gain and what you lose by everything, good or bad, that you do. For a mitzvah the cost, the loss is temporary; the reward is everlasting. For an averah, a transgression, the pleasure and the gain are transient; the harm, though it may not come at once, is devastating and permanent.

In any system of accounting, what is important is the final figure in the last column. Of what avail is it to show a profit in the beginning but to have a deficit in red ink at the end? A series of pleasures is a perishing series. Good times leave nothing in their wake except a feeling of emptiness. The experience of many pleasures amounts to nothing of permanent value. Transgressions end with loss; that spells their true significance. On the other hand, mitzvah end with gain; this is their reality. Make a heshbon, and you will become the "ruler of your spirit."

18 The enjoyment of flattery too, stems from a lack of proportion, which reduces the ability to discern how much is meant and how much is not. Because the words are pleasant to the ear of the hearer, he makes believe that they are all genuine compliments. He takes the external part to heart rather like the child playing with her doll, whose superficial likeness helps her to pretend that the doll is a living child.

Balaam suffered to an extreme degree from such a lack of proportion. Where he himself was not concerned, he could give objective and balanced advice. But where the desire for prestige and flattery, for silver and gold, was paramount, he lost all ability to weigh the situation rationally. The glitter of Balak's gold, perhaps too his ingrained hatred of Israel, proved stronger than the voice of reason, the voice of the donkey, the voice of God's angel, and he proceeded imperious to their reproof. He dwelt on the single details of a situation, which were pleasing to him, and ignored the rest.

His reaction to the donkey opening its mouth, also indicates that he saw only the affront to his honour, and the Torah glosses over any surprise that he may have felt at the phenomenon of the donkey speaking, because he paid no attention to the purport of this phenomenon.

19 Our Sages say that man's sin is always the result of a lack of perspective

בוא ונחשוב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר כעירה כנגד הפסדה.

Come let us reckon the reckoning of the world, the loss of a Mitzvah against its gain and the gain of a sin against its loss.⁷

22 Note the term, "reckoning of the world." You might think the Sages were referring to international affairs, the state of the world economy or the balance of power. Of course, all of these conditions affect us. But in the last analysis, is this the "world" that really counts? Are these the conditions that will determine our ultimate destiny?

The newspapers are always filled with the "very latest news"; yet over the years their contents remain so very similar, reporting on a world that has little to do with us in our local, day-to-day lives.

What, then, is truly "our" world, in which you and I must make our private reckoning? It is the realm of personal morality that affects you and those about you. In this world, where you alone "rule" and judge, you must make a heshbon: reckon the gains and losses from a mitzvah and from an averah (a transgression), and then decide how you will act, what you will do.

23 And do not consider it trivial, insignificant—this private accounting in a personal world. The tensions of nuclear threats may leave your world untouched, but in the far-reaching vision of our Sages, your virtuous deed or your foul misdeed may profoundly affect this whole world of ours: "Since an individual is judged according to the majority of his deeds, and the world is judged according to the majority of its deeds, a man should ever regard himself and the world as half virtuous (pure, innocent) and half guilty. Therefore, if he does one mitzvah, how blessed is he that he has made virtue, innocence prevail in the scales of justice for himself and for the entire world. If, however, he commits one transgression, woe to him that he has made guilt prevail in the scales of justice for himself and for the entire world."²⁹ In the succinct words of the Zohar, "Ever should a man see himself as if the fate of the entire world depends on him."³⁰ Your deed can be the "deciding vote."

24 עתה סוף - רב ב' פ"א

חשבונם של המושלים ביצרים הוא, לדעת בעל ה"חפץ חיים" זצ"ל בקונטרס "תפארת אדם" (פרק ב), חשבון מסחרי פשוט. דרכו של הסוחר לבדוק בכל עיסקה המוצעת לו את הרווח לעומת ההוצאה. אם ההוצאה יתירה על הרווח בודאי שלא יכנס לעסק כזה. לעומת זאת אם הרווח עולה על ההוצאה, הרי העיסקה כדאית.

25 The Art of Jewish Prayer - R. Kingner

When a person dies, his or her soul goes to a place known as the World of Souls. There, freed from the body, it grows to the extent that the person developed it during his or her lifetime. It develops according to how much Torah was learned and how many commandments of the Torah (mitzvot) were observed while it was with the body.

26 Resurrection speaks to the exact precision of God's reward to people. Nothing in spiritual creation is ever destroyed. Whatever we create spiritually, during our physical sojourn on earth, is brought back to us to the exact extent that we developed it while alive. This occurs when our souls rejoin our bodies during the time of resurrection and afterwards.

This concept invests tremendous, eternal meaning into our every act. Whatever we do remains with us forever because of the everlasting nature of positive spiritual behavior.

28 Path of the Just - Ranschal [E]

it. For the evil inclination literally blinds his eyes and he becomes as one who walks in the darkness, where there are stumbling blocks before him which his eyes do not see. As our Sages of blessed memory said (Bava Metzia 83b), "You laid down darkness and it was night" (Psalms 104:20). This refers to this world which is similar to night." How wondrous is this truthful commentary to him who concentrates upon understanding it. For the darkness of night can cause two types of errors in relation to a man's eye: it may either cover his eye so that he does not see what is before him at all, or it may deceive him so that a pillar appears to him as a man, or a man as a pillar. In like manner, the earthiness and materialism of this world is the darkness of night to the mind's eye and causes a man to err in two ways. First it does not permit him to see the stumbling blocks in the ways of the world, so that the fools walk securely, fall, and are lost without having experienced any prior fear. As Scripture states (Proverbs 4:19), "The path of the wicked is like pitch darkness; they do not know upon what they stumble," and (Proverbs 22:3), "The wise man sees

29 The second error, which is even worse than the first, stems from the distortion of their sight, so that they see evil as though it were goodness itself, and good as if it were evil, and, because of this, strengthen themselves in clinging to their evil ways. For it is not enough that they lack the ability to see the truth, the evil staring them in the face, but they also see fit to find powerful substantiations and empirical evidence supporting their evil theories and false

30 To what is this analogous? To a garden-maze, a type of garden common among the ruling class, which is planted for the sake of amusement. The plants there are arranged in walls between which are found many confusing and interlacing paths, all similar to one another, the purpose of the whole being to challenge one to reach a portico in their midst. Some of the paths are straight ones which lead directly to the portico, but some cause one to stray, and to wander from it. The walker between the paths has no way of seeing or knowing whether he is on the true or the false path; for they are all similar, presenting no difference whatsoever to the observing eye. He will not reach his goal unless he has perfect familiarity and visual acquaintance with the paths through his having traversed them and reached the portico.

27 Sichar Mussar - R. Shmelowitz [35, 38-39]

This profound understanding of the essence of the יצר הרע was revealed to Yaakov by the Angel of Esav when the two wrestled at the Yabok river crossing. After overpowering the Angel, Yaakov asked him, "היגידה נא שמך, Please tell me your name." He replied, "למה זה תשאול לשמי, Why do you ask for my name?" (Bereishis 32:30). By asking for his name, Yaakov was actually asking him to explain his essence (see Sforno). The 'name' of an entity defines its essence. This we learn from the fact that Adam's greatness expressed itself in his ability to give names to all living creatures, thereby defining their essence. This, then, gives us an understanding of the Angel's reply, "Why do you ask for my name?" The Angel of Esav was not posing a question, but rather giving a reply. "My strength lies in the fact that people do not pause to examine me more closely to know my name, my essence, for if they would, it would dispel the illusion that I present." Thus the Angel of Esav truly answered Yaakov's question as to his 'name.'

31 R' Abba said: The yetzer hara can be compared to a decrepit (man who posed as a) robber sitting at a crossroads and ordering whoever passed by to surrender his possessions, until a shrewd person walked by and saw that he was too feeble to rob anyone and beat him (Bereishis Rabbah 22:6).

32 Another possible understanding of the Angel's reply to Yaakov is that in truth he has no name, for a name denotes a tangible reality. There is none by the yetzer hara since the יצר הרע does not exist as the reality that he presents, he is in fact nameless. Hence, למה זה תשאול לשמי, Why do you ask for my name for I have none.

33 He who occupies a commanding position in the portico, however, sees all of the paths before him and can discriminate between the true and the false ones. He is in a position to warn those who walk upon them and to tell them, "This is the path: take it!" He who is willing to believe him will reach the designated spot; but he who is not willing to believe him, but would rather trust to his eyes, will certainly remain lost and fail to reach it.

34 So too in relation to the idea under discussion. He who has not yet achieved dominion over his evil inclination is in the midst of the paths and cannot distinguish between them. But those who rule their evil inclination, those who have reached the portico, who have already left the paths and who clearly see all of the ways before their eyes — they can advise him who is willing to listen, and it is to them that we must trust. And what is the advice that they give us? "Let us enter into an accounting." Let us come and compute the world's account. For they have already experienced, and seen, and learned that this alone is the true path by which a man may reach the good that he seeks, and that there is none beside this.

הנייר בן ציון ברוך ז"ל מקשה בספרו 'הגיוני מוסר' (חלק 6) על הדמיון שבין המשל למשל במשל - הנבוכים מקבלים עצה של ממש, מראים להם את הדרך הנכונה בה לכו. אולם מה אומרים המשלים ביצורם לאותם אנשים התועים בחשכת העולם הזה - 'בואו חשבון - בואו וחשוב'. הם אינם מצביעים על דברים ברובם, וממילא גם אינם מוציאים אותם ממכונתם. האם בזאת יושעו! דומה הדבר לאדם שנקלע למצוקה כספית ובא אל חברו לבקש עצה כיצד יחלץ ממנה, וידידו מיעץ לו: 'צריך לחשוב מה לעשות', הלוא עצה יקרא!

לכן אומרים המשולים ביצורם - אלה שחלצו כבר ממאסר טבעים - לאיש הנכוד: "בן אדם עומד וחשוב" במלים אחרות אומרים הם: "למד מוסר והתבונן!" ואז תראה אור ותצא מתאמיליה. "כי כבר הם ניסו וראו שזה לבדו (דהיינו החשבון) הוא הדרך האמיתי להגיע האדם אל הטובה אשר הוא מבקש ולא זולת זה" (מסילת ישרים, שם).

הגרי"א אומר בפירושו למשלי (פרק טו, ד) שלכל אדם יש דרך בני עמו, כי אין דעות בני אדם וטבעם שונים כשם שאין פרצופיהם דומים זה לזה. בתקופת הנביאים היה כל אחד הולך אליהם לדרוש את ה', והנביא היה אומר לו על פי משפט הנבואה את הדרך אשר ילך בה לפי שורש נשמתו ולפי טבעו. משכטלה הנבואה היה רוח הקודש בישראל, ואיש רוחו הוא ידעו כיצד להתנהג. רוח הקודש יש לכל אחד ואחד, אך "אשרי אדם לא יחשוב ה' לו שוון ואין ברוחו רמיה" (תהילים לב) - שאין בקרבו שום דופי. (עוד כתב הגרי"א

כרם. על כרחינו זו העצה ואין אחרת! הרמח"ל מחדש לנו כאן שההכרעה האמיתית בכל המבוכות תלויה אך ורק באדם עצמו. וכבר אמרו: "ישיתין מלכין יהיו לך, ומלכות נמשך לא תשכח" (ששים ינעצים יהיו לך, ועצת עצמך לא תטוש). רובירובן של המבוכות נעוצות בטבע האדם עצמו השקוע ברדיפה אחר כבוד וקטנה, ואם הוא נעצמו לא ימצא דרך כיצד להתגבר על טבעו, לא יוכלו האחרים לעזור לו. אפילו יראו לו את הדרך המובילה אל האמת, גם אז לא יוכל ללכת בה מפני מידותיו הרעות אשר יעכבו בעדו.

22 God's wrath flared because he was going, and an angel of HASHEM stood on the road to impede him. He was riding on his she-donkey and his two young men were with him. 23 The she-donkey saw the angel of HASHEM standing on the road with his sword drawn in his hand, so the she-donkey turned away from the road and went into the field; then Balaam struck the she-donkey to turn it back onto the road. 24 The angel of HASHEM stood in the path of the vineyards, a fence on this side and a fence on that side. 25 The she-donkey saw the angel of HASHEM and pressed against the wall, and it pressed Balaam's leg against the wall - and he continued to strike it. 26 The angel of HASHEM went further and stood in a narrow place, where there was no room to turn right or left. 27 The she-donkey saw the angel of HASHEM and crouched beneath Balaam. Balaam's anger flared and he struck the she-donkey with the staff.

שלושת המקומות בהם ניצב המלאך בדרכו של בלעם מלמדים, לדעת הגרי"א אונטריו זצ"ל בספרו "קומץ המנחה" על שלשת שלבי הסתבכות האדם בחבלי החטא עד שמאבד את חופש הבחירה. בתחילה דומה הדרך אל החטא למסילה רחבה, אשר בקלות אפשר לנטות בה לימין או לשמאל ואפילו לחזור בחזרה, כך היה גם מצבו של בלעם בראשית הליכתו לקלל את ישראל. כאשר המלאך ניצב בדרכו, נטתה האתון והלכה בשדה.

אם החוטא מתעקש להמשיך בדרכו ואינו מנצל את האפשרות הנוחה, יחסית, לנטוש את דרך ברשע. מתמעט רוחב הדרך והולך והוא מובל על ידי היצר למקום אשר בו "גדר מזה וגדר מזה". מובן שמצב זה כבר קשה יותר לחזור, אם כי דלתי תשובה עדיין אינן נעולות, והאפשרות לחזור עדיין עומדת בפניו. בשלב השלישי מגיע החוטא ל"מקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל". הוא אומר שאי-ניצול ההזדמנות לחזרה בתשובה מוביל את האדם ביום מן הימים לדרגה הנחותה ביותר - איבוד הבחירה מחד, ורביצה והשתקעות בעולם החטא, מאידך.

בלעם לא שת לבו לאזהרות שהוזהר על ידי המלאך, אף באחד משלושת השלבים בדרך. הוא נכנע לפיתוי החטא והלך מדחי אל דחי. בשלב מסוים אף הכה את אטונו המעכבת אותו בדרכו אל החטא. בדומה לזה, ישנם אנשים המביטים בעין רעה על חבריהם המנסים למנוע מהם מעשים רעים. ובכחינה של "ילו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך", מתמלאים הם כעס וחימה על אלה המנסים להדריכם ולהנחותם בדרך הישרה.

In his commentary, Rabbeinu Yonah questions the lengthy wording of this mishnah. It would seem that the author could have said simply: Whoever has a good eye ... is a disciple of Avraham. Whoever has a bad eye ... is a disciple of the wicked Bilaam.

We may suggest that the mishnah's opening sentence is conveying the constant need for התבוננות, reflection, for that is the key to attaining Avraham's traits. The mishnah is, in effect, saying to us: Decide for yourself which path you wish to follow, that of Avraham or that of Bilaam. The road to becoming a disciple of Avraham requires reflection, in contrast to the way of Bilaam who gave no thought to satisfying the Divine will. Once a person realizes the necessity for such התבוננות, he can then learn the various attributes he must acquire to be counted among Avraham's disciples.

41 התבוננות בשלושת השלבים הנזכרים היא גם עצה טובה להתגבר על היצר. מי שמבחין בהתפתחות שלבים אלה בעוד מועד, יכול למנוע את ההדרדרות. עצה זו ניתנה למצוא ברמיזה בפסוק הנזכר במשל של "כבשת הרשי": "ויבא הלך לאיש העשיר ויחמל לקחת מצאנו ובקרו לעשות לאורח הבא לו, ויקח את כבשת הרש ויעשה לאיש הבא אליו" (שמואל ב, יב). בשלשה שמות נקרא האורח בפסוק זה: הלך, אורח ואיש רשיי מביא את דברי חז"ל על הפסוק: "ידימה את יצר הרע תחילה להלך שעובר לדרכו, ואחר כך לאורח - שנעשה אכסטיא, ואחר כך לאיש שהוא בעל הבית". ביאורם של דברים: היצר המפתה את העשיר לקחת את כבשת הרש לעצמו, מופיע תחילה בדמות "הלך". קל מאד להפטר מן ההלך העומד על פתח הבית, סוגרים את הדלת בפניו והוא נשאר בחוץ. אולם אם ברגע של קלות דעת נותנים לו להכנס פנימה, חיש מהר הוא ירגיש כ"אורח" נכבד שיש להיענות לבקשותיו, אך עדיין אפשר לגרשו מן הבית. אבל אם גם הזדמנות זו תוחמץ, אזי הוא יהיה ל"איש", ובעליו האמיתיים של הבית יתפך להיות עבדו הנרצע של בעל הבית החדש.

Shemuel II - ch. 13
"Then a guest came to the rich man. He was too miserly to take any of his own sheep or cattle to prepare for the guest* who had come to him. [Instead,] he took the poor man's ewe* and prepared for the man who had come to him."

Then a guest came...to prepare for the guest. Two different Hebrew words are used for "guest." According to the Sages, the first (helekh) denotes a casual passerby. So it is with the evil inclination: first it appears as a casual passerby, but once it is welcomed, it becomes a permanent house-guest (oreach), the latter term (Sotah 52b).